

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

§. 3. De Ritu Monastico pro his qui militant sub Regula S. Benedicti.
Praemittuntur quaedam de excellentia hujus sanctissimi Monachorum
Patriarchae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

statim incipiunt Laudes, præmissis versu *Deus in adiutorium*, post quem sequuntur Psalmi cum suis Antiphonis, tum Capitulum, Hymnus, Versus, Canticum Zachariæ cum Antiphona: deinde preces, si dicendæ sint, Salutatio, Collecta, Commemorationes, si occurrant, ac demum Antiphona de B. Virgine, & sic finiuntur Laudes.

Prima diei hora sic peragitur. Dicuntur primo *Pater, Ave, Credo, Deus in adiutorium*. Tum Hymnus semper idem *Jam lucis orto sidere*: Psalmi cum unica Antiphona, quibus die Dominica additur Symbolum Athanasii, Capitulum, Responsorium breve, Versus, Preces, Confessio, Oratio, ac denique lectio Martyrologii.

Tertia, Sexta, & Nona eodem modo perfolvuntur. Dictis secretò *Pater & Ave*, sequitur divini adjutorii imploratio, tum Hymnus, Psalmi, Antiphona, Capitulum, Responsorium, Versus, Collecta, & finis. Per has horas repetitur quotidie Psalmus 118. in 22. octonaria juxta numerum Hebraicarum literarum divisus. Eo enim artificio compositus est, ut omnes Versus primi octonarii incipiant à prima litera *Alph*, octo Versus sequentes à litera *Beth*, & sic deinceps; quod factum est literaliter memoriæ juvandæ gratia: mysticè verò ut, quemadmodum parvulorum ingenia primis literarum elementis legendi usum addiscunt: ita nos hujusmodi elementis usum discamus vivendi. Hic autem Psalmus totus moralis est tantò profundior mysteriorum sublimitate, quò aperiens est superficie verborum. Fervens in eo studium ostendit Propheta erga Dei mandata, quare nullus est Versus, si unum excipias *Suscipe servum tuum in bonum*, in quo mandatorum Dei mentio non habeatur, una ex hisce vocibus adhibita quæ ferè idem significant, lex, via, justificatio, semita, mandatum, præceptum, judicium, testimonium, justitia, verbum, eloquium, veritas.

Vesperæ cum Laudibus conveniunt, nam post Orationem Dominicam, & Angelicam salutationem divinum auxilium imploratur. Deinde quinque Psalmi dicuntur cum Antiphonis: tum Capitulum. Hymnus, Versus, Canticum B. Virginis, Preces, & cætera sicut in Laudibus.

Completorium à brevi Lectione incipit, postquam Oratio Dominica, Confessio, *Converte nos Deus, Deus in adiutorium*, Psalmi cum

Antiphona, Hymnus, Capitulum, Responsorium, Versus, Canticum Simconis, Preces, Oratio, Benedictio, Antiphona B. Virginis cum oratione ac tandem *Pater, Ave, & Credo* subsequuntur. Hoc est Officium Romanum, cuius allegoricas rationes curioso lectori suppeditabunt Amalarius Fortunatus, Honorius in Gemma animæ, Durandus in rationali, & alii sacrorum rituum explanatores. Hic eas ego prætermittendas existimavi, tum quia omnes officii partes supra seorsim explicavi, tum quia hujusmodi allegoriæ curiosam potius subtilitatem continere videntur, quàm solidam legendium utilitatem.

§. III.

De ritu Monastico pro his qui militant sub Regula S. Benedicti. Præmittuntur quædam de excellentia hujus sanctissimi Monachorum Patriarchæ.

I. S. Anticissimus Monachorum Patriarcha, & legislator Benedictus, cum Magni Gregorii testimonio omnium justorum spiritu plenus esset, Monachos à Clericis ut conversatione, ita & officio discerni debere existimavit. Itaque pro illis specialem ritum instituit à præfato Gregorio Romano Pontifice approbatum, cunctarumque Monasticarum Congregationum longa & laudabili consuetudine confirmatum. Nulla laus est, quæ hujus officii excellentiam assequi possit. Ab eo enim compositum, ordinatumque est, qui non omnium justorum tantum, sed & ipsius Dei spiritu plenus tantam in hac fragili carne gratiam obtinuit, ut raptus cum Paulo usque ad tertium, & archetypum cælum Angelorum psallentium choros audierit, & ipsum Dominum majestatis viderit facie ad faciem in momento supernæ claritatis lumine gloriæ illustratus. Est quidem inter Scholasticos diu agitata disputatio, an aliquis in hac vita videre possit divinam essentiam: sed ego ut eorum sanctitatem & doctrinam veneror, qui negantem controversiæ partem tuentur, nunquam tamen argumentis illorum adduci potui, ut Patri meo Benedicto hanc prærogativam denegarem, ut Moysen interim, & D. Paulum omnittam: Debuit enim singularis illius sanctitas singulari aliquo munere insigniri. Non desunt huic assertioni multæ

multæ rationes ad Scholasticam libellam summo rigore examinata: verum pro meo instituto aliquot testes dumtaxat profero, quorum auctoritas dictis conciliet fidem. Primus est Gregorius Magnus ^e, qui Benedicti raptum narrans in dialogis; Totum, inquit, mundum sub uno Solis radio collectum vidit: mox edisserens quæ id ratione potuerit fieri, subdit; Videnti enim Creatorem angusta est omnis creatura. Secundus testis est Bernardus, qui explicans versiculum illum psalmi, *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*, & scribens de ea cognitione, quam animæ beatorum habent in patria; Ad quam nimirum, ait, excellentiam licet ad modicum rapta fuisse videtur anima illa beata, quæ collectum sub uno solis radio mundum uniuersum conspexit. Accedit tertio loco Rupertus Abbas Tuitiensis, qui huic veritati adstipulatur lib. 12. de gloria, & honore filii hominis: quem sequuntur Bonaventura serm. 20. de luminariibus Ecclesiæ, Dionysius Carthusianus serm. de S. Benedicto, Ludovicus de Prullia in Trilogio animæ parte 2. cap. 18. & Joannes Thaulerus cap. 12. institutionum: atque hanc sententiam probabilem pronunciauit in sua varia Theologia vir doctissimus Maximilianus Sandæus ^f. Hanc sancti Patris prærogativam libuit commemorare, quo ejus eximia virtus clarius elucesceret. Non est autem hoc loco & illud prætermittendum, quod quidam ^g scribunt; sanctum videlicet Benedictum adhuc maternis clausum visceribus clarè, & distinctè cum sorore Scholastica cecinisse, quo portento præsignata pueri sanctitas fuerit, Ordinisque Monastici ab eo instituendi alacritas in psallendis divinis laudibus præostensa. Sed quod nullum hujus rei antiquum proferant testem, merito suspecta videtur. Faciunt tamen prodigio fidem alia non dissimilia à probatis Auctoribus scripta. Augustinus ^h lib. 3. de civitate Dei in Ethnicorum libris scriptum asserit infantes nondum natos de uteris matrum quædam verba clamasse: ac ibidem commentator Valentinus refert ex Tito Livio ⁱ infantem Marucia Jo triumphæ in utero matris clara voce

^e Greg. lib. 2. dialog. cap. 35. ^f Sand. lib. 3. comment. 42. exercit. 2. ^g Bonif. Simoxeta lib. 4. Christian. persecut. epist. 20. Gerardus Belgæ in Meditationibus die 11. Decembris. Iepex. centur. 1. chron. Benedictini, & alii recentiores. ^h August. de civit. lib. 3. c. 31. ⁱ Tit. Liv. lib. 24.

protulisse. Scribit Eulogius in præfatione primi libri Memorialis sanctorum, sanctum Isaacum Monachum, & Martyrem tribus vicibus una die loquutum fuisse antequam nasceretur. Sanctus quoque Gerardus ter in ventre matris vagitus emisit teste Odone Cluniacensi ^k in ejus vita.

^k Odolib. 1. cap. 3.

METRUM XLV.

Lux oculos divina serit, descendit ab alto
Culmine caelorum globus igneus.
In medio veneranda senis præfulget imago,
Mirantesque animos ad se trahit.
Quis novus hic Heros? quod sidus? quæ nova
cali
Progenies variat rerum vices?
An novus occiduis surgit rubicundus ab oris
Phœbus, & Eoi obscurat faces?
An Benedictus hic est Italia lux maxima genis,
Militiæque sacræ dux i. clyt. s?
O properate omnes, ille est. Quam multus clivem
Prosequitur Monachorum exercitus?
Quam pia festivo glomeratur pompa triumpho,
Atque Patrem lætis celebrat choris?
Huc ades o mundi columen, spes altera terræ,
O & præsidium perenni ium.
Dexter ades, placidusque melos, quod pangimus:
audi
Carminibusque tuis Pater annue:
Te carinus Regum soboles, divina propago,
Non sine summi plausibus ætheris.
Te celebrat tellus, mare tibi concinit, omnis
Te dignis gens laudibus evexit.
Aurea submitunt proceres tibi stemmata, curva
Te Reges venerantur poplite.
Te penes est morum probitus, studiosaque recti
Norma, fidesque, & cultus Numinis.
Te pietas gremio fovit, te candida virtus
Nascentem tenero excepit sinu.
Diceris harmonicis materna clausus in alvo
Motibus exulasse, & cantibus.
Jam tunc divinis præludens laudibus, orbem
Queis jugiter docuisti incumbere.
Diceris & faciem clarè vidisse Tonantis
Arberco persusus lumine.
Nempè serenata calos in mente strebus,
Atque Deum claudibus pectore.
Sic miseris poteris terris Deus alter haberi,
Ni rapuisset te mors invida.
O Pater, o tandem Monachorum respice cœtus,
V V V V V 3 Aiq. e

Atque tuis da vivere moribus.
Aspice, nec vasto luctantes desere ponto,
Et nostrum repara antiquum decus.

2. Psalterium à Diyo Benedicto per dies, & horas sic distributum est, ut totum unius hebdomadæ circulo compleatur. Psalmos autem longiores in duas partes divisit. Nocturnis semper 12. Psalmi assignantur: sed Dominicis ac festiuis adjunguntur tria Cantica è veteri Testamento, ut mox videbimus. Vigiliæ diei Dominicæ incipiunt à Psalm. 20. *Domine in virtute tua*, usque ad 31. *Beati quorum*, inclusivè. Vigiliæ secundæ feriæ à Psal. 32. *Exultate justii in Domino*, ad 44. *Eruclavit*, omillis in medio 35. *dixit injustus*, & 42. *Judica me Deus*: atque divisio in duas sectiones Psalm. 36. *Noli emulari*, quæ divisio fit in versu, *declina à malo*. Feria tertia initium est à Psalm. 45. *Deus noster refugium*, ad 58. *Eripe me*: omillis 50. & 56. *Miserere mei Deus*. Feria quarta à Psal. 59. *Deus repulisti*, ad 72. *Quam bonus Israel Deus*, omillis quatuor. 62. *Deus Deus meus*, 63. *Exaudi Deus*, 64. *Te decet*, 66. *Deus miseratur*, & divisio duobus 67. *Exurgat Deus*, in versu *Benedictus Dominus die quotidie*, & 68. *Salvum me fac Deus*, in versu, *Exaudi me domine*, Fer. 5. à Psalm. 73. *Ut quid Deus*, ad 84. *Benedixisti*, omisso 75. *Notus in Judea Deus*, & divisio 77. *Attendite* in versu. *Et dilexerunt eum*. Feria sexta à Psalm. 85. *Inclina ad* 100. *Misericordiam & judicium*: omillis quinque. 87. *Domine Deus salutis meæ*, 89. *Domine refugium*, 90. *Qui habitat*, 91. *Bonum est*, 94. *Venite exultemus*: & divisio 88. *Misericordias Domini*, in versu *Tunc locutus es*. Sabbato à Psalm. 101. *domine exaudi*, ad 108. *Deus laudem meam*: divisio 102. *Benedic*, in versu *Hoc mare magnum*, 104. *Confitemini*, in versu *Et intravit Israel*, 105. *Confitemini*, in versu *Et irritaverunt*, 106. *Confitemini*, in versu *Dixit & stetit*.

Ad laudes semper dicitur primo loco Psalm. 66. *Deus miseratur sine Antiphona*, deinde cum Antiphona Psalm. 50. *Miserere* tam in Dominicis, quam in feriis; quem sequuntur alii duo Psalmi singulis diebus diversi, videlicet die Dominica 117. *Confitemini*, & 62. *Deus Deus meus*. Feria secunda 5. *Verba mea*, & 35. *Dixit injustus*. Feria tertia 42. *Judica me*, & 56. *Miserere*. Feria quarta 63. *Exaudi*, & 64. *Te decet*. Feria quinta 87. *Domine Deus salutis meæ*, & 89. *Domine refugium*. Feria sexta 75. *Notus in Judea*,

& 91. *Bonum est*, Sabbato 142. *solus domine exaudi*: supplet enim alterius Psalmi vices Canticum *Audite cæli* divisum in duas partes in versu *Ignis succensus est*. Sequitur Canticum, tum Psalm. 148. *Laudate Dominum de cælis*, cum duobus sequentibus sicut psallunt Romani. In Laudibus festivitatum iidem Psalmi dicuntur, quos Romani cantant in festis, nisi quod Psalmus *Deus miseratur*, semper seorsim primo loco recitatur.

Ad Primam tres Psalmi dicuntur. Feria secunda primus, secundus, & sextus: *Beatus vir, Quaresmuerunt, domine ne in furore*. Feria tertia 7. *domine Deus meus*, 8. *domine dominus noster*, 9. *Confitebor* usque ad versum *exurge domine*. Feria quarta idem 9. à versu *Exurge* usque ad finem, 10. *In domino confido*, 11. *Salvum me fac*. Feria quinta 12. *Usquequo*, 13. *Dixit insipiens*, 14. *domine quis habitabit*. Feria sexta 15. *Conserve me*, 16. *Exaudi*, 17. *Diligam te domine* usque ad versum *Cum sancto sanctus eris*, Sabbato sequitur idem Psalmus à dicto versu, tum 18. & 19. *Cæli enarrant*, & *Exaudiat*, Die Dominica quatuor Psalmi cantantur, quatuor scilicet prima octonaria Psalm. 118. *Beati immaculati, in quo corrigit, Retribue, Adhæsit*.

Ad tertiam die Dominica sequuntur tria octonaria ejusdem Psalmi: *Legem pone, Et veniat, Memor esto*. Sic ad Sextam *Portio mea, Bonitatem, Manus tue*. Ad Nonam *Defecit, In æternum, Quomodo dilexi*. Feria secunda ad Tertiam *Lucerna, Feci judicium*: Ad Sextam *Mirabilia, Justus es Domine, Clamavi*. Ad Nonam *Vide humilitatem, Principes, Appropinquet*. Feria tertia, cæterisque feriis per hebdomadam ad Tertiam cantica graduum *Ad Dominum, Levavit, Letatus sum*. Ad sextam. *Ad te levavi, Nisi quia Dominus, Qui confidunt*. Ad Nonam. *In convertendo, Nisi Dominus, Beati omnes*.

Ad Vesperas quatuor Psalmi cantantur. Die Dominica Psalm. 109. *Dixit Dominus*, cum tribus sequentibus. Feria secunda 113. *In exitu*, 114. *Dilexi*, 115. *Credidi*, cui adjungitur sub unica terminatione 116. *Laudate Dominum omnes gentes*, 128. *Sæpe expugnaverunt*. Feria tertia, 129. *De profundis* cum tribus sequentibus. Feria quarta 134. *Laudate nomen domini*, & tres immediatè sequentes. Feria quinta 138. *Domine probasti me* bipartitus in versu *Et dixi*, & duo sequentes. Feria sexta 141. *Voce mea*, 143. *Benedictus Dominus* divisus in versu *Deus*

canticum novum, 144. *Exultabote*, usque ad versum *Confiteantur*. Sabbato idem Psalmus à versu *Confiteantur*, usque ad finem cum tribus subsequentibus.

Completorium tribus Psalmis invariabiliter expletur 4. *Cum invocarem*, 90. *Qui habitat*, & 133. *Ecce nunc benedicite Dominum*. Sic distributis per hebdomadam Psalmis jam totius Officii feriem dispiciamus.

3. Singulis Officiis tam diurnis quam nocturnis præmittitur Oratio Dominica, Salutatio Angelica, & Symbolum Apostolorum, itemque divini adjutorii imploratio eodem ferè ritu, quo Romani: & similiter in fine additur una ex Antiphonis B. Virginis, quibus iidem Romani preces horarias terminare consueverunt. Speciatim verò nocturnæ Vigiliæ diebus Dominicis, & festis 12. lectionum hoc ordine procedunt. Dicto versu *Deus in adjutorium*, ter repetitur *domine labia mea aperies*: tum Psalmus tertius *domine quid multiplicati sunt sine Antiphona* recitatur: deinde Invitorium, & Hymnus: postea sex Psalmi cum Antiphonis, mox Versus *Pater noster*, & absolutio. Tum accepta benedictione leguntur quatuor lectiones cum suis Responsoriiis. Secundum nocturnum iterum sex Psalmis, & quatuor lectionibus constat. In tertio autem tria Cantica ex Veteri Testamento diei vel temporis congruentia sub unica Antiphona cantantur, post quam dicto Versu, & cæteris ut supra, ac benedicente Abbate rursum leguntur quatuor lectiones ex Homilia super Evangelium. Post quartum Responsorium semper dicitur *Gloria Patri*. Post duodecimum incipit Abbas *Te Deum Laudamus*, quod Canticum nunquam omittitur. Hoc dicto legit Abbas Evangelium, in cuius fine respondent omnes *Amen*: & immediatè cantatur *Te decet laus, te decet Hymnus, tibi gloria Deo Pater, & Filio cum sancto Spiritu in sæcula sæculorum. Amen*. Sequitur collecta diei, & si finiuntur Vigiliæ. In Officio feriali dictis omnibus ut supra usque ad Hymnum, sex Psalmi recitantur cum tribus Antiphonis: tum Versus, *Pater noster*, Absolutio, Benedictiones, & tres Lectiones sequuntur cum suis Responsoriiis. Sed à Paschate usque ad Calendas Novembris una dumtaxat brevis lectio dicitur cum brevi Responsorio. In secundo Nocturno reliqui sex Psalmi cum *Alleluja*, & diebus Septuagesimæ cum tribus Antiphonis cantantur. Deinde dicitur Capitulum, Versus, *Kyrie eleison, Pater*

noster, Oratio conveniens, *Benedicam is Domino Fidelium animæ*: & sic terminantur Vigiliæ in festis trium lectionum, & in Officio feriali.

Laudum ritus ferè convenit cum Romano, nisi quod in Officio simplici & feriali præmitti solent *Pater*, & *Ave*. Tum primo loco semper dicitur Psalmus *Deus misereatur*. Post Capitulum, Responsorium breve cantatur. Post *Benedictus* sequuntur *Kyrie eleison*, & Oratio Dominica clarâ voce, tum Collecta, & Commemorationes.

Prima, Tertia, Sexta, & Nona discrepant à ritu Romano in Psalmis, & in eo quod nullum dicitur Responsorium post Capitulum; sed statim dicto versu sequitur *Kyrie eleison, Pater noster*, & Collecta. In cæteris nullum est discrimen.

Vesperarum item Monasticarum hæc à Romanis differentia est, quod breviores uno Psalmo sunt, tum post Capitulum semper dicitur Responsorium, & post *Magnificat* ante collectam præmitti solent *Kyrie eleison*, Oratio Dominicalis clarâ voce.

Completorium quoque Monasticum Romano brevius est uno psalmo, & Cantico Simeonis, de quo S. Benedictus nullam facit mentionem. caret etiam Responsorio post Capitulum, sed dicto versu sequuntur more solito, *Kyrie, Pater*, oratio, benedictio, & finis. Hujus autem Officii symbolicas rationes afferunt Honorius in Gemma animæ libro secundo, Durandus lib. 4. rationalis, Joannes Belet in explicatione divinarum officiorum, & Rupertus Abbas lib. 2. in Regulam S. Benedicti, & Petrus Damianus opusculo 10.

§ IV.

De ritu Cisterciensium.

1. **O**rdinem Cisterciensem antonomasticè Ordinem dici asserit Justus Abbas sermone in Conventu Abbatum habito, qui est tomo 2. Bibliothecæ Patrum. Ut enim scribit Hieronymus & Platus vir de statu Religioso optimè meritis: Nulla ex omnibus Religiosorum familiis nobilior quàm Cisterciensis. Angelus quoque Domini apparens B. Henrico Hemmerodensi novitio; Bene ait, ut refert Casarius tibi

k Plat. de bono stat. Relig. lib. 2. cap. 22. 1 Casarius lib. 8. histor. cap. 96.